

Mieczysław Ozorowski

Małżeństwo i Eucharystia jako znaki Bożej miłości

Studia nad Rodziną 8/1 (14), 77-89

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. Mieczysław OZOROWSKI

MAŁŻEŃSTWO I EUCHARYSTIA JAKO ZNAKI BOŻEJ MIŁOŚCI

Jan Paweł II na początku swojego pontyfikatu w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* napisał, że miłość chrześcijańskich małżonków jest zakorzeniona w sakramencie Eucharystii: „Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego. Ofiara eucharystyczna bowiem uobecnia przymierze miłości Chrystusa z Kościołem, przypieczętowane Jego krwią na krzyżu. W tej właśnie ofierze Nowego i Wiecznego Przymierza małżonkowie chrześcijańscy znajdują korzenie, z których wyrasta, stale się odnawia i nieustannie ożywia ich przymierze małżeńskie. Jako uobecnienie ofiary miłości Chrystusa względem Kościoła, Eucharystia jest źródłem miłości. W darze eucharystycznym miłości, rodzina chrześcijańska znajduje podstawę i ducha ożywiającego jej «komunię» i jej «posłannictwo»: Chleb eucharystyczny czyni z różnych członków wspólnoty rodzinnej jedno ciało, objawienie szerszej jedności Kościoła i uczestnictwo w niej; uczestnictwo w Ciele «wydanym» i Krwi «przelanej» Chrystusa staje się niewyczerpanym źródłem misyjnego i apostołskiego dynamizmu rodziny chrześcijańskiej” (n. 57).

W tych słowach Ojciec Święty określił podstawy i źródła odnowy małżeństwa chrześcijańskiego, które w naszych czasach jest osaczone przez wiele niebezpieczeństw i niejednokrotnie znajduje się w kryzysie. Niewątpliwie Jan Paweł II chciał przypomnieć prawdę, że małżeństwo i Eucharystia są ze sobą ściśle powiązane. Miłość małżonków w Eucharystii odnajduje źródło swego dynamizmu, Eucharystia zaś w małżeństwie znajduje konkretyzację swego posłannictwa: wprowadzanie miłości w codzienne życie. Niewątpliwie można stwierdzić, że małżeństwo i Eucharystia to elementy Boskiego planu zbawienia człowieka, które nawzajem się wyjaśniają w celu lepszego ich zrozumienia¹. Trudno jest sobie wyobrazić autentyczne małżeństwo chrześcijańskie bez Eucharystii. Chodzi tu nie tylko o to, aby sakrament małżeństwa zawierać podczas Mszy św., ale aby samo życie małżeńskie było głęboko zakorzenione w misterium eucharystycznym. Eucha-

¹ R. i N. Martin, Sakrament małżeństwa jako trójprzymierze a Eucharystia, w: *Mężczyzna i niewiasta stworzył ich. Sakrament. O Jana Pawła II teologii ciała*, red. T. Styczeń, Lublin 1998, s. 300.

rystia ma moc wprowadzenia małżonków w Tajemnicę śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, skąd wszelka miłość chrześcijańska (także małżeńska) czerpie swoją siłę².

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie związku pomiędzy Eucharystią i małżeństwem. Oba sakramenty, każdy na swój sposób, są sakramentami tej samej miłości Bożej, danej człowiekowi dla jego zbawienia i szczęścia wiecznego. Niewątpliwie Eucharystia jest jej źródłem, a małżeństwo codzienną jej konkretyzacją.

1. Przymierze małżeńskie a Eucharystia

Wszystkie sakramenty Kościoła zakorzenione są w Misterium Paschalnym i z niego czerpią swoją zbawczą skuteczność. Niewątpliwie Eucharystia jest źródłem i szczytem całego życia chrześcijańskiego (por. KK 11). Ta centralna rola Eucharystii specyfikuje i pogłębia charakter sakramentalny małżeństwa, jako instytucji zamierzonej przez Boga od początku stworzenia świata. Wydaje się, że idea przymierza z Bogiem i wynikające z niego Misterium Paschalne są najgłębszymi podstawami wzajemnych powiązań małżeństwa i Eucharystii. Już w Starym Testamencie obraz małżeństwa został zastosowany do ukazania Przymierza z Bogiem, jest ono bowiem związkiem oblubieńczym. Nowy Testament pogłębił rozumienie obrazu małżeńskiej miłości – jest ona skutecznym znakiem przymierza Chrystusa z Kościołem (por. Ef 5,22-33)³.

Jan Paweł II w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* pisze: „Objawienie to osiąga swą pełnię ostateczną w darze miłości, który Słowo Boże daje ludzkości, przyjmując naturę ludzką i w ofierze, którą Jezus Chrystus składa z siebie samego na Krzyżu dla swej oblubienicy, Kościoła. W ofierze tej odsłania się całkowicie ów zamysł, który Bóg wpisał w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety od momentu stworzenia; małżeństwo ochrzczonych staje się w ten sposób rzeczywistym znakiem Nowego i Wiecznego Przymierza, zawartego we krwi Chrystusa. Duch, którego Pan użył, daje nowe serce i uzdalnia mężczyznę i kobietę do miłowania się tak, jak Chrystus nas umiłował. Miłość małżeńska osiąga tę pełnię, której jest wewnętrznie podporządkowana, ową *caritas* małżeńską, będącą właściwym i szczególnym sposobem, w jaki małżonkowie uczestniczą i są powołani do przeżywania samej miłości Chrystusa, ofiarującego się na Krzyżu” (n. 13).

² J. Salij, Małżeństwo chrześcijan jako udział w Paschalnym Misterium Chrystusa, AK 1970, R. 75, z. 369, s. 27.

³ Por. Cz. Rychlicki, Sakramentalny charakter przymierza małżeńskiego, Płock 1997, s. 25-126.

Sakramenty małżeństwa i Eucharystii, każdy na swój sposób, są świadectwem niepojętej miłości Boga, który powołuje i uzdalnia człowieka do przymierza z Nim. W obu tych sakramentach uwidacznia się ludzka miłość oblubieńcza jako powołana do tego, aby upodobniać się do miłości Boga. W najgłębszym sensie są to sakramenty Wielkiej Nocy, których zbawczy wymiar wyraża się przez ofiarę i oddanie, ale również przez zmartwychwstanie i spełnienie (por. FC 53). Małżeństwo jako obraz Bożej miłości, którą Bóg obdarza nas w Przymierzu jest przez Niego samego umacniane przez Eucharystię, aby już w tym życiu mogło być wiernym Jego obrazem⁴. Małżeństwo jest skutecznym znakiem tego Przymierza poprzez wzajemną miłość oraz nierozzerwalność związku, Eucharystia zaś jest uczną celebrującą to Przymierze; uczną odnajdującą swoje przedłużenie w każdym rodzinnym posiłku⁵.

Eucharystia jest uobecnieniem, pamiątką, wspomnieniem Misterium Paschalnego – męki, śmierci i zmartwychwstania Zbawiciela. Uobecnienie Chrystusa pod postaciami chleba i wina daje chrześcijanom możliwość komunii z żywym, zmartwychwstałym Panem, który jednoczy wszystkich obecnych w jedną wspólnotę, rodzinę. Istotą nowego Przymierza zawartego przez Chrystusa jest miłość (por. J 13,31). Prototypem tej miłości jest miłość Ojca posyłającego na świat swego Syna (por. J 3,16). Modelem zaś tej miłości jest miłość Jezusa objawiona w całym Jego życiu, a szczególnie w Jego ofiarnej śmierci na krzyżu. Ta miłość Chrystusa nieustannie uobecnia się w Eucharystii. Jest to miłość „boska i ludzka, ustawicznie pobudzająca do refleksji i działania; jest szczególną przyjaźnią, obdarowującą sobą dla dobra drugiej osoby i całego Kościoła; jest wierną i wyłączną, podobną do miłości zakochanych «na zawsze»; jest wreszcie miłością zmierną do swego przedłużenia i uwiecznienia w innych na wzór miłości Sługi Bożego (Iz 53,10)»⁶.

Eucharystia jest sakramentem oblubieńczej miłości Chrystusa z Kościołem. To w niej Chrystus staje się obecny, aby całkowicie oddać się Kościołowi w celu budowania Królestwa Bożego. Małżeństwo znajduje w Eucharystii swoje sakramentalne zakorzenienie wspólnotowe, ponieważ Eucharystia jest celebracją zaślubin i uczy weselnej Chrystusa z Kościołem⁷.

Eucharystia jest sakramentem konstytuującym wspólnotę Kościoła (KKK 766; 1324-1327). Jako sakrament ofiary Nowego Przymierza łączy

⁴ Por. R. i N. Martin, Sakrament małżeństwa jako trójprzymierze a Eucharystia, dz. cyt., s. 306.

⁵ Por. A. Ambrosiano, Mariage et Eucharistie, NRT 1976, R. 98, nr 4, s. 298.

⁶ A. L. Szafrński, Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego, w: Małżeństwo i rodzina w świetle nauki Kościoła i współczesnej teologii, red. A. L. Szafrński, Lublin 1985, s. 261.

⁷ Por. A. Ambrosiano, Mariage et Eucharistie, dz. cyt., s. 296.

się ona ściśle z założeniem Kościoła. Rodzina chrześcijańska nazywana jest niejednokrotnie „Kościołem domowym” (KK 11). Przez analogię można również twierdzić, że Eucharystia leży u podstaw małżeństwa chrześcijańskiego. Współcześnie nie ulega wątpliwości, że szafarzami sakramentu małżeństwa są sami nupturienti, jednakże od starożytności istniał zwyczaj uznawania, że małżonkowie po zwyczajowym zawarciu małżeństwa przychodzili na Mszę św., gdzie ich związek był jakby potwierdzony ofiarą eucharystyczną⁸. Na terenie Bizancjum do VI w. istniał również zwyczaj ofiarowywania żonie pierścienia z wygrawerowaną sceną, w której Chrystus łączy nupturientów w związku małżeńskim⁹.

Więź pomiędzy Eucharystią i sakramentem małżeństwa wskazuje również na trwałość i nierozzerwalność związku małżeńskiego. Tak, jak w Eucharystii Chrystus daje się cały pod postacią Chleba z miłości Oblubieńczej Kościołowi, swojej Oblubienicy, tak też małżonkowie poprzez wierność aż do śmierci oraz przez wzajemną miłość i wytrwanie we wspólnocie życia są realnym znakiem oblubieńczego i nierozzerwalnego zjednoczenia Chrystusa z Kościołem¹⁰. Eucharystia jest silną zachętą dla małżonków, aby przeżywali swoje przymierze jako doświadczenie miłości i wspólnotę życia (por. KDK 48). Łaska sakramentu małżeństwa dana jest małżonkom nie tylko na ich osobisty użytek, ale jest im ona udzielona ku pożytkowi całego Kościoła (por. KK 35).

⁸ Por. tamże, s. 300.

⁹ R. i N. Martin, Sakrament małżeństwa jako trójprzymierze a Eucharystia, dz. cyt., s. 302. Per. E. Ghini, Cultura ebraica e simbolismo matrimoniale, w: La storia di Gesù, Fasc. 19, Milano 1982, s. 448-452. por. Byzance, L'art byzantin dans les collections publiques françaises, Paris 1992 (Musée du Louvre, com. J. Durand), s. 131-134.

¹⁰ „La «similitudo» sacramentelle entre Eucharistie et mariage dépasse donc l'acte qui les constitue au moment de leur célébration respective, pour s'étendre au fait résultant de celle-ci et qui subsiste tant que durent, d'une part, les espèces consacrées pour l'Eucharistie, d'autre part, la vie des époux consacrés par le mariage. En nous référant au mystère eucharistique, qui au sens plénier est sacrement permanent de la présence du Christ, nous pourrions établir, compte tenu des différences à respecter, un rapport d'exemplarité, un parallélisme digne de remarque en fait d'efficacité sacramentelle: comme les espèces eucharistiques signifient et contiennent réellement Jésus-Christ se donnant à l'Eglise en alliance sponsale de vie et d'amour, ainsi les deux époux, par la fidélité de leur amour réciproque et la persévérance dans leur communion de vie, sont comme le symbole purement représentatif (*sacramentum tantum*) de l'union sponsale indissoluble entre le Christ et l'Eglise; (*res sacramentum*); cette union produit en eux, par le lien de leur appartenance conjugale mutuelle (*res et sacramentum*), la grâce sacramentelle qui transfigure l'amour humain en union d'Alliance (*res sacramenti*) – grâce de conformation de leur union à l'union-type du Christ avec l'Eglise. La représentation durable du mystère du Christ et de l'Eglise dans le mariage chrétien constitue le signe sacramentel moyennant lequel se réalise la croissance continue des époux dans l'amour indissoluble; et aussi elle rend présente la source toujours vivante et jaillissante de la grâce sacramentelle d'unité pour l'Eglise domestique”. A. Ambrosiano, Mariage et Eucharistie, dz. cyt., s. 301-302.

Dokumenty Soboru Watykańskiego II oraz nauczanie Jana Pawła II o przymierzu małżeńskim wskazują na niezwykłą godność małżeństwa, które jest rzeczywistością znacznie głębszą niż tradycyjne lekarstwo na pożądliwość. W perspektywie Eucharystii każdy z małżonków staje się jakby „łaską” dla drugiego. Podobnie jak postacie eucharystyczne, są oni znakiem misterium miłości Pana, którą On objawia światu przez swoją śmierć i zmartwychwstanie. Jeżeli małżonkowie dają żywe świadectwo wierności temu misterium, stają się rzeczywistą Eucharystią¹¹.

2. Sakramenty miłości i życia

Eucharystia i małżeństwo są sakramentami miłości i życia. W pierwszym przypadku jest to objawienie ofiarnej miłości Boga do ludzi aż do śmierci krzyżowej, która daje życie nieprzemijające; w drugim zaś przypadku widziemy miłość łączącą dwoje ludzi, która prowadzi ich na spotkanie z Miłością wiekiustą, Chrystusem – Oblubieńcem, otwierając małżonków na dar nowego życia, poprzez prokreację.

Eucharystia skłania członków Kościoła ku apostołstwu i służbie. Zaś miłość małżeńska wówczas jest autentyczna, jeśli jest gotowa do przekazywania życia, chociaż służy również wzajemnemu umocnieniu i pomocy w drodze do zbawienia. Płodna miłość chrześcijańskich małżonków nie ogranicza się tylko do zrodzenia potomstwa, lecz polega na pełnym wychowaniu swoich dzieci, także w wymiarze duchowym. Gdy chrześcijańscy małżonkowie starają się zaszczyć w swoim potomstwie życie dzieci Bożych, wówczas mają udział w paschalnym misterium zmartwychwstania Chrystusa¹².

Miłość małżeńska powinna naśladować nie tylko intensywność miłości Chrystusa do Kościoła (por. Ef 5,22-33), ale przede wszystkim powinna odwzorowywać jej charakter zbawczy. „Miłość małżonków chrześcijańskich jest integralną częścią tej miłości, jaką Kościół kieruje do Chrystusa, i rzeczywiście uczestniczy w dziele zbawienia małżonków i nie tylko ich samych”¹³. Przymierze małżeńskie wszczęte w przymierze Chrystusa, a uobecnione w Eucharystii, przyczynia się do budowania Kościoła. Chrystus Zmartwychwstały obecny w Eucharystii ożywia nie tylko komunie, ale również posłannictwo rodziny chrześcijańskiej, napędzając ją dynamizmem misyjnym i apostołskim¹⁴.

¹¹ Por. tamże, s. 304.

¹² Por. J. Salij, Małżeństwo chrześcijan jako udział w Paschalnym Misterium Chrystusa, dz. cyt., s. 26.

¹³ Por. tamże, s. 20.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, Przemówienie do małżeństw ruchu Equipes Notre Dame (23.09.1982), L’OR 1982, nr 2, s. 10.

Miłość chrześcijańskich małżonków umocniona udziałem w Eucharystii i uszlachetniona przez wieloletnią wierność przejawia się w gotowości służby innym ludziom, a szczególnie tym najbardziej potrzebującym. „Nasz postarzały świat nie wierzy już w życie, w miłość, w wierność, w przebaczenie, potrzebuje pomocy i znaków Nowego i Wiecznego przymierza, które mu ukazą i autentyczną miłość i wierność – aż po krzyż – i radość życia, i siłę przebaczenia; trzeba, by się na nowo nauczył ceny danego i dotrzymywanego słowa w życiu, które jest ofiarą. Poprzez wierność małżonków będzie mógł ujrzeć wierność Boga żywego”¹⁵.

3. Ofiarny charakter małżeństwa i Eucharystii

Misterium paschalne ukazuje nam więź małżeństwa i Eucharystii wpływającą z ofiarnego charakteru tych sakramentów. Istotą ofiary jest miłość, a jej wyrazem dar ofiarny. Miłość małżeńska nie może istnieć bez ofiary. Również ofiara eucharystyczna posiada charakter osobowy. Uobecnia ona ofiarę Krzyża raz spełnioną w sposób doskonały na Kalwarii i włącza w nią ofiarę Kościoła (por. KKK 1330). Ofiara eucharystyczna jednoczy z Bogiem i ukazuje niezwykłą i nieskończoną miłość Boga do człowieka. We Mszy św. sam Chrystus oddaje się nam dla naszego zbawienia i oczyszczenia w darze swojego Ciała i Krwi¹⁶. Eucharystia jest źródłem miłości ofiarnej i z tego źródła powinno czerpać każde małżeństwo, by nie być skazanym na porażkę w walce z coraz bardziej zagrażającą cywilizacją śmierci.

3.1. Miłość ofiarna

Małżeńska miłość nie może istnieć bez ofiary osobowej, składanej przez każdego z małżonków. Jest to ofiara zawarta w trudzie codziennego życia. Jest to poświęcenie się matki (rodziców) dla swojego dziecka, czy osobowe oddanie się i wierność małżonków aż do śmierci. Krzyż w życiu małżeńskim jest ofiarą z własnego egoizmu, słabości, trudu kochania drugiej osoby taką, jaka jest naprawdę¹⁷. Życie małżeńskie jest wpisane w krzyż ofiarnej miłości Chrystusa i powinno polegać na przekreśleniu egoizmu i budowaniu wspólnoty, poświęceniu, przebaczeniu, przemianie oraz ciągłym zaczynaniu od nowa¹⁸.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Por. bp E. Ozorowski, *Eucharystia w nauce i praktyce Kościoła katolickiego*, Poznań 1990, s. 265.

¹⁷ Por. P. Petryk, *Ku wspólnocie życia i miłości*, Lublin 1998, s. 269.

¹⁸ Por. J. Grześkowiak, *Misterium małżeństwa*, Poznań 1993, s. 217.

W analogii do przemiany chleba i wina we Mszy św. mocą Ducha Świętego Przymierze Chrystusowe dopełnia się w życiu małżeńskim poprzez rozwój własnej energii, poprzez uszlachetnianie ich wzajemnej miłości do tego stopnia, że miłują się tak, jak są umiłowani przez Chrystusa (por. Ef 4,22-24)¹⁹.

Sakrament małżeństwa jest zaproszeniem do wejścia w misterium krzyża. Chrystus pozyskał sobie Kościół, jako Oblubienicę, przez miłość wierną aż do śmierci. Pozostaje jej wierny nawet w obliczu niewierności. W sakramencie małżeństwa dar miłości staje się skutecznie realnym uczestnictwem w krzyżu Chrystusa. Każde małżeństwo, także małżeństwo zranione na drodze wierności i jedności przechodzi przez różne trudne etapy, jest pochwycone przez misterium cierpienia oblubieńczej miłości Chrystusa²⁰.

Małżonkowie powinni zdawać sobie sprawę, że ich wzajemna miłość będzie ulegała przemianie pod wpływem nieuchronnych kryzysów i licznych trudności zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Codzienne życie stawia małżonków wobec wielu trudnych sytuacji. Poprzez świadomy i czynny udział w Eucharystii małżonkowie mogą złożyć wszystkie te kryzysy i bolesne doświadczenia jako dar dla Pana, ofiarującego się za nich na Krzyżu. W ten sposób uczą się żyć przymierzem oraz osiągają radość i świadomość paschy, czyli przechodzą ku nowemu życiu²¹.

Życie małżeńskie składa się z małych ofiar codziennego życia. Jan Paweł II tak o tym pisze: „Jak z sakramentu wypływa dar i zobowiązanie małżonków, ażeby co dzień żyli otrzymanym uświęceniem, tak też z tegoż sakramentu pochodzą łaska i moralny obowiązek przemiany całego ich życia w nieustanną ofiarę duchową” (FC 56). Na ofiarny charakter życia rodzinnego zwrócił uwagę Sobór Watykański II: „Wszystkie ich uczynki, modlitwy i apostołskie przedsięwzięcia: życie małżeńskie i rodzinne, codzienna praca, wypoczynek ducha i ciała, jeżeli odbywają się w Duchu, a nawet utrapienia życia, jeżeli cierpliwie są znoszone, stają się duchowymi ofiarami, miłymi Bogu przez Jezusa Chrystusa” (KK 34). Ta duchowa ofiara dnia codziennego jest przejawem kapłaństwa wiernych, szczególnie wówczas, gdy małżonkowie podczas Eucharystii ofiarowują Bogu siebie samych, swoje życie, pracę i trud, włączając się w ofiarę Ciała i Krwi Chrystusa²².

¹⁹ Por. A. L. Szafranski, *Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego*, dz. cyt., s. 264.

²⁰ Por. E. Schillebeeckx, *Le mariage est un sacrement*, Louvain 1961, s. 44.

²¹ Por. A. L. Szafranski, *Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego*, dz. cyt., s. 265.

²² J. Grzeškowiak, *Misterium małżeństwa*, dz. cyt., s. 250.

3.2. Znaczenie daru z siebie w małżeństwie i w Eucharystii

Człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boga (por. Rdz 1,27) został powołany do miłości. „Bóg wpisuje w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety powołanie, a więc zdolność i odpowiedzialność za miłość i wspólnotę. Miłość jest zatem podstawowym i wrodzonym powołaniem każdej istoty ludzkiej” (FC 11). Człowiek może to powołanie w sposób pełny i autentyczny zrealizować tylko wówczas, gdy odpowiada Bogu przez dar z samego siebie (KDK 24)²³. Istotnym elementem bycia osobą jest dar z siebie dla Boga i innych ludzi. Jednak ta zdolność do bycia darem jest osłabiona przez grzech, egoizm, zamknięcie w sobie, skażoną pożądaniem naturę człowieka. Chrystus przez dzieło zbawienia przywraca człowiekowi pełną zdolność do daru z siebie tak, że chrześcijanin, który żyje sakramentami, staje się zdolny do prawdziwego daru²⁴.

W Eucharystii Chrystus udziela się Kościołowi. Wspólnota Kościoła obdarowana obecnością Pana z radością i energią może kontynuować swoją misję. Zauważmy jednakże, że w Chrystusie bezinteresowny dar z siebie posiada postać ofiary krzyżowej. To nie gdzie indziej tylko w Misterium Paschalnym ukazują się głębia oblubieńczej miłości Chrystusowej, w bezwarunkowym ofiarowaniu się do końca poprzez wydanie swojego ciała i przelanie swojej krwi dla naszego zbawienia. Ten dar miłości jest uobecniony w Eucharystii, a jego niepodważalnym znakiem jest również małżeństwo. W liście apostołskim *Mulieris dignitatem* Jan Paweł II tak pisze: „Znajdujemy się w samym centrum tajemnicy paschalnej, która do końca objawia oblubieńczą miłość Boga. Chrystus jest Oblubieńcem, bo «wydał samego siebie»: Jego ciało zostało «wydane», Jego krew została «wylana» (por. Łk 22,19-20). W ten sposób «do końca [...] umiłował» (J 13,1). Zawarty w ofierze Krzyża «bezinteresowny dar» w sposób definitywny wydatnia znaczenie oblubieńczej miłości Boga. Chrystus jest Oblubieńcem Kościoła jako Odkupiciel świata. Eucharystia jest sakramentem naszego Odkupienia. Jest sakramentem Oblubieńca i Oblubienicy. Eucharystia

²³ KDK 24: „Człowiek będąc jedynym na ziemi stworzeniem, którego Bóg chciał dla niego samego, nie może odnaleźć się w pełni inaczej, jak tylko poprzez bezinteresowny dar z siebie samego”. Jan Paweł II, *List do Rodzin*: „Sobór uczy, że człowiek jest tym jedynym na świecie stworzeniem, którego Bóg chciał i chce dla niego samego; równocześnie stwierdza, że człowiek ten «nie może odnaleźć się w pełni inaczej jak tylko poprzez bezinteresowny dar z siebie samego». Może się to wydać sprzecznością, ale sprzecznością nie jest. Jest – owszem – głębokim paradoksem ludzkiego bytowania: bytowania w prawdzie, które służy miłości. To miłość właśnie sprawia, że człowiek urzeczywistnia siebie przez bezinteresowny dar z siebie. Miłość bowiem jest daniem i przyjmowaniem daru. Nie można jej kupować ani sprzedawać. Można się nią tylko wzajemnie obdarowywać”.

²⁴ Por. D. J. Hilla, *Związek między rodziną, Eucharystią a Kościołem w świetle Karola Wojtyły filozofii osoby*, w: *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Sakrament*, dz. cyt., s. 327.

uobecnia i – w sposób sakramentalny – na nowo urzeczywistnia odkupieńczy czyn Chrystusa, który «tworzy» Kościół, Jego Ciało. Z tym «Ciałem» Chrystus zjednoczony jest jak Oblubieniec z Oblubienicą. To wszystko zawiera się w *Liście do Efezjan*. W tę «wielką tajemnicę» Chrystusa i Kościoła zostaje wprowadzona odwieczna «jedność dwojga», ustanowiona od «początku» między mężczyzną i kobietą” (n. 26).

Logika daru z siebie wkracza w życie małżeńskie i rodzinne. Jest ona podstawą jedności i nierozzerwalności małżeństwa. To wzajemne obdarowanie jest wyrażone w sposób uroczysty w przysiędze małżeńskiej, gdy nupturienicy wypowiadają słowa ślubowania. Przysięga ta jest dopełniona przez przyjęcie Eucharystii²⁵. Jan Paweł II w *Familiaris consortio* pisze, że „w darze eucharystycznym miłości rodzina chrześcijańska znajduje podstawę i ducha ożywiającego jej komunie i jej posłannictwo” (FC 57). Małżonkowie, podobnie jak inni wierzący, otrzymują moc daru życia w ofierze poprzez uczestnictwo w ofierze Pańskiej tak, że ich życie nabiera cech radości paschalnej.

3.3. Cieleśny wymiar daru

Analizując związek Eucharystii z małżeństwem zauważamy, że „bezinteresowny dar z siebie” realizowany jest w ciele i poprzez ciało: cieleśny dar w małżeństwie, dar Ciała Chrystusowego w Eucharystii, i Kościół jako ciało Chrystusa. Niewątpliwie ciało jest przejawem osoby oraz środkiem komunikacji międzyludzkiej. Papież Jan Paweł II mówi o „języku ciała”²⁶. Ciało może być rozumiane jako granica, skrywająca człowieka przed innymi, ale równocześnie jako most, poprzez który ludzie nawzajem się udzielają jedni drugim, tworząc komunie osób. Chrystus zmartwychwstały sprawia, że granica ciała ustaje, a pozostaje komunია, dzięki której może Sobą obdarowywać wszystkich wbrew czasowi i przestrzeni (KKK 645)²⁷.

²⁵ Jan Paweł II, *List do Rodzin*: „Dar osoby z istoty swojej jest trwały i nieodwołalny. Nierozzerwalność małżeństwa wynika nade wszystko z samej istoty tego daru: dar osoby dla osoby. W tym darze wzajemnym wyraża się oblubieńczy charakter miłości. W przysiędze małżeńskiej narzeczeni nazywają siebie imieniem własnym: «Ja... biorę cię... za żonę – za męża – i ślubuję [...], że cię nie opuszczę aż do śmierci». Taki dar zobowiązuje o wiele mocniej, zobowiązuje głębiej niż to, co może być «nabyte» w jakikolwiek sposób i za jakąkolwiek cenę. Zginając kolana przed Ojcem, od którego pochodzi wszelkie rodzicielstwo, przyszli rodzice mają świadomość, że zostali «odkupieni», czyli nabyci za największą cenę: za cenę Krwi Chrystusa, to jest daru najbardziej bezinteresownego, w którym sakramentalnie uczestniczą. Przysięga małżeńska dopełni się Eucharystią, czyli ofiarą «Ciała wydanego» i «Krwi przelanej». Sama z siebie już jest jej wyrazem”.

²⁶ Jan Paweł II, *Podnieście oczy ku Jezusowi Chrystusowi*, NP 1980, 3,1, Poznań-Warszawa 1985, s. 713.

²⁷ Por. D. J. Hilla, *Związek między rodziną, Eucharystią a Kościołem w świetle Karola Wojtyły filozofii osoby*, dz. cyt., s. 330.

W Eucharystii Chrystus ofiarowuje się wierzącym w swoim Ciele, prowadząc do ich duchowego zjednoczenia. „Kto jednoczy się z Panem, jest z Nim jednym duchem” (1Kor 6,17). Przez komunię będącą ciałem zmarłychwstałego Pana tworzy się komunია w Duchu Świętym (1Kor 10,17). Podobnie w małżeństwie dar cielesny powinien prowadzić do duchowej wspólnoty osób²⁸. „Dopełnienie przymierza w Eucharystii znajduje swe odbicie w sakramentalnym związku małżeńskim, który urzeczywistnia również zespolenie cielesne i jako taki oznacza, doskonali i utrwala zjednoczenie duchowe”²⁹.

Dar Chrystusa jest darem czystej miłości. Podobnie też miłość małżeńska powinna być wyrazem czystej miłości. Niestety ta prawdziwa miłość jest zagrożona przez pożądanie, które przeszkadza pełnemu obdarowaniu siebie, ponieważ zmierza ku zaspokojeniu tylko samego siebie. Eucharystia jako „lekarstwo nieśmiertelności” pomaga w przezwyciężeniu pożądania w małżeństwie, poprzez uczestnictwo w owocach odkupienia. Dzięki udziałowi w miłości Chrystusowej, małżonkowie mogą pokonać wszystkie ograniczenia i poprzez dar ciała we współżyciu cielesnym mogą urzeczywistnić autentyczny dar osobowy³⁰.

Zauważamy tu głęboką więź, która powstaje pomiędzy cielesnym darem Chrystusa w Eucharystii i darem małżonków. Ta więź pozwala rozpoznać i docenić wielką godność małżeństwa. Niestety, nie wszyscy potrafią ją odkryć i właściwie docenić. Niewątpliwie dar cielesny w małżeństwie powinien charakteryzować się chrześcijańską czystością i być wyrazem duchowego daru. Eucharystia uzdalnia wierzących do czystego i wzajemnego obdarowania się małżonków. Dar ten jest podstawą wspólnoty rodzinnej oraz wspólnoty Kościoła³¹.

4. Eschatologiczny aspekt małżeństwa i Eucharystii

Związek małżeństwa i Eucharystii jawi się również w aspekcie eschatologicznym. Każdy z tych sakramentów jest zapowiedzią spełnienia wiecznego i na swój sposób antycypuje radość Królestwa Bożego³². Eucharystia jest

²⁸ Por. tamże, s. 332.

²⁹ A. L. Szafrński, Eucharystia jest samym źródłem małżeństwa chrześcijańskiego, dz. cyt., s. 262.

³⁰ FC n. 80: „dar ciała we współżyciu fizycznym jest realnym symbolem głębokiego oddania się całej osoby: oddanie takie nie może w obecnym stanie człowieka urzeczywistnić się w całej swej prawdzie bez współdziałania miłości z «caritas», daną przez Jezusa Chrystusa”.

³¹ Por. D. J. Hilla, Związek między rodziną, Eucharystią a Kościołem w świetle Karola Wojtyły filozofii osoby, dz. cyt., s. 333.

³² Por. J. Meyendorff, Małżeństwo w prawosławiu. Liturgia, teologia, życie, Lublin 1995, s. 26-27.

obrazem i zapowiedzią szczęścia nieprzemijającego, ponieważ dopełnia miłość oblubieńczą Chrystusa względem swej Oblubienicy – Kościoła³³. Jest ona uczłą weselną, celebracją zaślubin Baranka (Ap 21,2.9). Małżeństwo jest zaś urzeczywistnieniem tego związku na ziemi. W czasach eschatologicznych małżeństwo się wypełni, gdyż wtedy „ani się żenić nie będą ani za mąż wychodzić nie będą” (Mt 22,30). Wówczas bowiem trwać będą tylko jedyne zaślubiny Chrystusa ze swoim ludem oraz wieczna uczta weselna Bożego Baranka³⁴. Nie tylko więc Eucharystia jest włączona w eschatologiczne ukierunkowanie Kościoła, ale również małżeństwo jest symbolem wiecznych zaślubin Chrystusa z odkupioną ludzkością i znakiem eschatycznej nadziei³⁵.

Jan Paweł II w Katechezach śródownych wskazuje na ten wymiar małżeństwa chrześcijańskiego. „W tym rozumieniu małżeństwo jako sakrament nosi w sobie również zaczątek eschatologicznej przyszłości człowieka: perspektywę «odkupienia ciała» w wymiarze eschatologicznej nadziei, której odpowiadają słowa Chrystusa o zmartwychwstaniu: «przy zmartwychwstaniu [...] nie będą się ani żenić, ani za mąż wychodzić [...]» – zarazem jednak ci, którzy «będąc uczestnikami zmartwychwstania [...] są równi aniołom i są dziećmi Bożymi [...]», swój początek w doczesnym świecie widzialnym zawdzięczają małżeństwu i rodzicielstwu męzczyzny i kobiety. Małżeństwo jako sakrament ludzkiego «początku», jako sakrament doczesności człowieka historycznego, spełnia w ten sposób niezastąpioną posługę wobec jego pozadoczesnej przyszłości: wobec tajemnicy «odkupienia ciała» w wymiarze nadziei eschatologicznej»³⁶.

Małżeństwo sakramentalne jest związkiem ludzi czekających na ostateczne przyjście Chrystusa, który już jest obecny w Eucharystii. Nadzieja przyszłego zmartwychwstania żyje w małżeństwie dzięki temu, że małżeństwo jest sakramentem. W naturalny i sobie właściwy sposób rodzina chrześcijańska oznajmia obecne cnoty Królestwa Bożego, jak i nadzieję błogosławionego życia (por. KK 35). Eschatyczny wymiar małżeństwa wynika z samej istoty małżeństwa, to znaczy z miłości. „Właśnie przez fakt, że mi-

³³ Por. bp E. Ozorowski, Eucharystia w nauce i praktyce Kościoła katolickiego, dz. cyt., s. 384. Autor cytuje Mikołaja Cabasilasa na temat Eucharystii: „Oto są właśnie gody tak bardzo sławione, podczas których Najświętszy Oblubieniec poślubia Kościół jako dziewiczą narzeczoną. Tutaj Chrystus karmi otaczający Go orszak weselny i poprzez to jedyne pośród wszystkich innych misteriiów jesteśmy ciałem z Jego ciała i kością z jego kości”. N. Cabasilas, *La vita in Cristo*, Torino 1971, s. 69.

³⁴ Por. Cz. Murawski, *Teologia małżeństwa i rodziny w nauczaniu biskupów polskich (1945-1980)*, Sandomierz 1988, s. 83.

³⁵ Por. J. Grześkowiak, *Misterium małżeństwa*, dz. cyt., s. 280.

³⁶ Jan Paweł II, *Męzczyzną i niewiastą stworzył ich. Chrystus odwołuje się „do początku”*, red. T. Styczeń, Lublin 1986, s. 397.

łość małżeńska sama w sobie jest wartością, że zanim stanie się miłością «dla czegoś», najpierw istnieje «dla siebie», ujawnia się jej transcendentne skierowanie ku Nieskończonemu. Miłość chce doskonałej jedności, lecz jej nie osiąga, tęskni za pełnią, lecz ta jest wciąż daleko, pragnie nieśmiertelności, lecz ta nie jest jej w doczesnych warunkach dana. Miłość w swej wewnętrznej istocie stale wyłamuje się ze sfery immanencji, wykracza poza granice świata doczesnego i zmierza ku Absolutowi, z którego bierze początek³⁷.

Eschatologiczny wymiar małżeństwa jest określony w tekstach modlitwy rytu sakramentu małżeństwa jako: spotkanie z Chrystusem, dom Boga i szczęście wieczne³⁸. Wszystkie te rzeczywistości powinny być celem małżonków i ich dzieci.

Boże błogosławieństwo towarzyszące małżonkom, od momentu ślubowania sobie miłości i wierności, aż do śmierci, wskazuje na wierność Boga, udzielającego im łaski i obietnicy życia wiecznego: „Wierny jest ten, który wzywa: On też tego dokona” (1 Tes 5,24). Małżonkowie, łącząc się w Kościele podczas Mszy św. łączą małżeństwo z wiecznym Misterium, gdzie nie istnieją granice między niebem a ziemią, gdzie ludzkie działanie osiąga wieczny wymiar.

Podsumowanie

W niniejszym opracowaniu ukazano związek pomiędzy sakramentami małżeństwa i Eucharystii. Szczególnie podkreślono miłość, jako istotny element obu sakramentów. W sposób szczególny odniesiono się do nauczania Papieża Jana Pawła II. To jego sugestie zawarte w adhortacji apostołskiej *Familiaris consortio* (n. 13 i 57) stały się inspiracją do podjęcia badań w tym zakresie. Głębokie teologiczne implikacje związku małżeństwa i Eucharystii powinny też zaowocować przełożeniem na praktykę życia codziennego małżonków chrześcijańskich.

³⁷ J. Grzeškowiak, Misterium małżeństwa, dz. cyt., s. 281.

³⁸ Obrzęd sakramentu małżeństwa zawiera następujące modlitwy: „Wpatrzeni w krzyż Chrystusa pielgrzymujcie wytrwale do wyznaczonego wam kresu, którym jest Jezus Chrystus”, OSM, s. 103, „Niech to sprawi (Chrystus), abyście wyznając wiarę w jego zmartwychwstanie oczekiwali z radością błogosławionej nadziei jego przyjścia”, OSM, s. 96; „Wśród świata bądźcie świadkami, że Bóg jest miłością, aby stróskani i ubodzy, doznawszy waszej pomocy, przyjęli was kiedyś z wdzięcznością do wiekuistego domu Boga”, OSM, s. 86; Spraw, by [...] w wieczności cieszyli się pełnią szczęścia w gronie swoich przyjaciół”, OSM, s. 95.

Fr Mieczysław Ozorowski: Marriage and the Eucharist as the Sign of God's Love

The Eucharist is the very source of a Christian marriage (cf FC 57). In the Eucharist the married couple find the source of their dynamism, whereas in marriage the Eucharist finds the materialization of its message telling to introduce love into everyday life. Marriage and the Eucharist are the elements of God's design to save man; they interpret each other. The Eucharist has the power to introduce the spouse into the Mystery of death and resurrection of Christ, from where any Christian love – conjugal love alike – draw their strength.

The Eucharist and matrimony are sacraments of love and life. Conjugal love should follow in Christ's footsteps in His intensity of love for the Church (Ep 5: 22-33) and mirror its saving character. Conjugal love is inscribed in the cross of Christ's sacrificial love and should exclude selfishness and build community, sacrifice, forgiveness, transformation and stimulate to beginning afresh. The sacrament of matrimony is an invitation to enter the mystery of the cross. The relation between marriage and the Eucharist can also be seen in the eschatological aspect. Each of these sacraments anticipates, in its own way, the joy of the Kingdom of God.